

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**R. D. Magistri Petri Lombardi Novariensis Episcopi
Parisiensis. Sententiarvm Libri IV. quibus vniuersæ
Theologiæ summa continetur**

Petrus <Lombardus>

Mogvntiæ, 1632

Distinct. VIII.

urn:nbn:de:hbz:466:1-38829

rens est gignere, & aliam, qua filius potens est gigni, falsus est intellectus: Si autem dicas, patrem posse habere aliam proprietatem siue notionem qua genitor est; & filium aliam, qua genitus est, verus est intellectus. Aliam enim pater proprietatem qua pater est: aliam filius, qua filius est.

Quomodo intelligendum sit filius habet vel non habet potentiam generandi.

ITA etiam cum dicitur, filius non habet potentiam generandi quam pater habet, dupliciter intelligi potest. Si enim dicatur, filius non habet potentiam generandi quam & pater, scilicet qua potens sit ad generandum, id est, ut genuerit vel ut generet sicut pater, verum est, si vero intelligatur, sic, non habet potentiam qua possit gigni vel genitus esse, qua eadem pater potens est ut genuerit vel ut generet, falsum est. Sicut dicitur, pater habet potentiam qua potest esse pater, filius vero non habet potentiam qua possit esse pater: & econverso, filius habet potentiam qua potest esse filius: habet ergo aliam quam pater, quam non habet filius: & econverso. Absit: quia eadem est potentia patris, qua potest esse pater: & filii, qua potest esse filius. Ita etiam eadem est voluntas, qua pater vult esse pater non filius, & filius vult esse filius non pater: & eadem est voluntas filii, qua vult esse genitus & patrem genuisse: & patris, qua vult esse genitor & filium genitum esse.

DE VERITATE ET PROPRIETATE
& incommutabilitate & simplicitate
essentiae Dei.

DISTINCT. VIII.

Cap. 2.

NUNC de veritate siue proprietate, incommutabilitate atque simplicitate diuinæ naturæ, siue substantiæ siue essentiæ agendum est. Est itaque Deus, ut ait Augustinus in v. lib. de Trin. finē

fine dubitatione substantia, vel si melius hoc appellatur, essentia: quam Græci οὐσία vocant. Sicut enim ab eo quod est sapere dicta est sapiētia, & ab eo quod est scire dicta est scientia: ita ab eo quod est esse essentia. Et quis magis est, quā ille qui dicitur famulo suo. Ego sum qui sum: & Dices filiis Israel. Qui est, misit me ad vos. Ipse verè ac propriè dicitur essentia, cuius essentia non nouit præteritum vel futurum, vnde Hieronymus ad Damasum scribens ait, Deus solus, qui exordium non habet, verè essentia nomen tenet: quia in eius comparatione, qui verè est, quia incommutabilis est: quasi non sint quæ mutabilia sunt. De quo enim dicitur fuit, non est: & de quo dicitur erit, nondum est. Deus autem tantum est, qui non nouit fuisse vel futurum esse. Solus ergo Deus vere est: cuius essentia comparatum nostrum esse non est.

Qualiter intelligenda sint verba Hieronymi, querendum est.

*Exod. 3. d.
Tom. 2. epi.
stola cuius
initium est
Quoniam
vetusto.*

B

HIC diligenter aduertendum est, quomodo intelligi debeant illa verba Hieronymi, scilicet, Deus tantum est, & non nouit fuisse vel futurum esse: tantum est, & non nouit fuisse vel futurum esse: tantum est: cum de eo scriptum frequenter reperimus, fuit ab æterno, fuit semper, & erit in secula, & huiusmodi: vnde videtur, quia non est tantum dicendum de Deo fuit, vel est vel erit. Si n. diceretur tantum, fuit, putaretur quod desierit esse: si diceretur tantum, est, putaretur quod non semper fuerit, sed esse cœperit: si tantum, diceretur erit, putaretur non esse modò. Dicatur ergo quia semper fuit, est, & erit: vt intelligatur quia nec cœpit, nec desijt, nec desinet esse. De hoc Aug. super Ioannem ita ait: Cum de sempiterna re propriè dicatur est, secundū nos benè dicitur fuit & erit: fuit, quia nūquā desijt: erit quia nūquā deerit: est, quia semper est: non præterit, quasi quod non maneat.

*In tomo. 9.
in tract. 99.
ad 16. caput
Ioann.*

*IOAN. 16. 6.**Hic aperit
quomodo
sint intelligi
genda.**Non longe
à principio
lib. 7.**Ca. 2. in fine*

neat: nō erit, quasi quod non erat. Cum ergo nostra locutio per tēpora varietur, de eo vere dicuntur, verba cuiuslibet temporis, qui nullo tēpore defuit, vel deest, vel deerit, & ideo nō est mirum si de spiritu veritatis veritas loquens dixit per futurū, Quęcunq; audiet, loquetur: audiet scilicet ab eo à quo pcedit. Audire illius est scire, idē etiam esse. A quo ergo est illi essentia, ab illo audientia, id est, scientia: quę nō aliud, quā essentia. Audiet ergo dixit de eo quod audiuit, & audit, id est quod semper sciuit, scit & sciet: Ecce hic dicit Augustinus verba cuiuslibet temporis dici de Deo, sed tamē propriē, est. Illud ergo quod Hieronymus dicit ita intelligēdum est. Nō nouit fuisse vel futurum esse, sed tātum esse: i. cum dicitur de Deo quod fuit vel erit: non est intelligendum quod pteritit vel futur⁹ sit, sed quod existat simpliciter sine aliquo temporali motu. Licet enim verba substantia diuersorum temporum de Deo dicantur (vt fuit, erit, est, erat) non tamē temporales motus esse distinguunt, scilicet pteritum, vel futurū, vel pteritum imperfectum, vel pteritum perfectum, vel pteritum plusquamperfectum: sed essentiam siue existentiam suę diuinitatis simpliciter insinuant. Deus ergo solus proprie dicitur essentia vel esse. Vnde Hilarius in lib. 7. de Trinitate ait, Esse non est accidens Deo, sed subsistens veritas, & manens causa, & naturalis generis proprietates.

Hic de incommutabilitate.

DE Ietiam solius essentia incommutabilis dicitur proprie: quia nec mutatur, nec mutari potest: Vnde Aug. in v. lib. de Trin. Alię, inquit, essentię vel substantię capiunt accidentia, quib⁹ in eis fiat vel magna vel quantaunque mutatio. Deo autē aliquid huiusmodi accidere nō potest, & ideo sola substantia vel essentia, quę est Deus, incommutabilis

bilis est: cui profecto maxime ac verissimè cōpetit esse. Quod enim mutatur; nō seruat ipsum verum esse: & quod mutari potest, etiā si nō mutetur, potest quod fuerat nō esse. Ideoque illud solū quod non tātum nō mutatur, verū etiam mutari omnino non potest, verissimè dicitur esse, i substantia patris & filii & spiritus sancti. Ideoque Apostolus loquēs de Deo ait; Qui solus habet immortalitatem. Vt enim ait August. in libro primo de Trinitate. Cū anima quodammodo immortalis esse dicatur & sit, nō diceret Apostol. Solus Deus habet immortalitatē, nisi quia vera immortalitas incōmutabilitas est, quā nulla potest habere creatura, quoniam solius creatoris est. vnde Iacobus ait, Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Et Dauid. Mutabis ea, & mutabūtur, tu autē idē ipse es. Ideo Augu. super Genes. dicit. q̄ De⁹ nec per loca, nec per tempora mouetur: creatura vero, per loca, & tempora. Et per tēpora moueri, est per affectiones commutari. Deus autē nec loco nec affectionē mutari potest, q̄ per Prophetā ait: Ego De⁹ & nō mutor, qui est immutabilis solus. vnde recte solus habere dicitur immortalitatem. In omni. n. mutabili natura, vt ait August. cōtra Maximinum, nonnulla mors est ipsa mutatio, q̄a facit aliquid in ea nō esse q̄ erat. vnde & ipsa anima humana, quæ ideō dicitur immortalis, quia secūdm modū suū nunquam desinit viuere, habet tamen quandā mortē suā. q̄a si iustē viuebat & peccat, moritur iustitiæ: si peccatrix erat & iustificatur, moritur peccato, vt alias ei⁹ mutationes taceā, de quib⁹ modo longū est disputare. Et creaturarū natura cēlestium mori potuit, q̄a peccare potuit. nā & angeli peccauerūt, & demones facti sūt, quorū est diabol⁹ princeps, & q̄nō peccauerūt, peccare potuerūt, & cuiuscūq; rationali creaturę pręstatur vt peccare nō possit, nō est

D

hoc

1. Tim. 6.

Cap 1.

Qua sit vera immortalitas, qua in solo creatore est.

Iacob. 1. ca. 2.

Psal. 101.

Cap. 19. 20.

21. 22. 23. 10. 3.

Malac. 3. 6.

Li. 3. ca. 21. ad finem.

1. Timo 6.

hoc naturæ propriæ, sed Dei gratiæ. Et ideo solus Deus, ut ait Apostolus, habet immortalitatem, qui non cuiusquam gratia, sed natura sua nec potuit, nec potest aliqua conversione mutari, nec potuit, nec poterit aliqua mutatione peccare. Proinde, ut ait Augustinus in 1. l. de Trin. Substantiam Dei sine ulla sui commutatione mutabilia facientem, & sine vilo suo temporali motu temporalia createm, intueri & nosse, licet sit difficile, oportet. Vere ergo ac proprie incommutabilis est sola diuinitatis essentia, quæ sine sui mutatione cunctas condidit naturas.

Hic de simplicitate.

EADEMOQUE sola proprie ac vere simplex est,

Quare creatura sit multiplex & non simplex.

Cap. 6.

Hic de corporali ostenditur quare sit multiplex

ubi nec partium, nec accidentium, nec quarumlibet formarum ulla est diuersitas, siue variatio vel multitudo. Ut autem scias quomodo simplex sit illa substantia, te docet Augustinus in 6. l. de Trin. Animaduerte primo, quare omnis creatura sit multiplex, & nullo modo vere simplex & primum de corporali, postea de spirituali creatura. Corporalis utique creatura ex partibus constat, ita ut sit ibi aliqua pars minor, alia maior, & maior sit totum quam quælibet pars & in vnoquoque corpore aliud est magnitudo, aliud color, aliud est figura. Potest enim immutata magnitudine manere idem color: & eadem figura: & colore mutato manere eadem figura, & eadem magnitudo, ac per hoc multiplex esse convincitur natura corporis: simplex autem nullo modo.

Hic de spirituali creatura ostenditur quomodo sit multiplex, & non simplex.

Ex eodem lib. 6. c. 1. eo de continuo.

CREATURA quoque spiritualis: ut est anima in comparatione quidem corporis est simplex sine comparatione vero corporis est multiplex & non simplex, quæ ideo simplex dicitur respectu corporis, qui mole non diffunditur per spatium loci, sed in vnoquoque corpore & in tota anima est, & in qualibet eius parte tota est. Et ideo cum sit aliquid in quauis

exte-

Exiguaparticula corporis, & sentiat anima, quavis non fiat in toto corpore, illa tamē tota sentit, quia totam non latet. Sed tamē nec in ipsa tota anima vera simplicitas est. Cum n. aliud sit artificiosum esse, aliud inertē, aliud acutū, aliud memorē, aliud cupiditas, aliud timor, aliud letitia, aliud tristitia: possintq; hæc & alia huiusmodi innumera-bilia in animæ inveni natura, & alia sine aliis, & alia magis alia min⁹: manifestum est nō simplici, sed multiplicem esse naturā. nihil n. simplex mutabile est: omnis autē creatura mutabilis est: nulla ergo creatura vere simplex est. De⁹ vero et si multiplex dicatur, verē tamē & sūmē simplex est, dicitur n. magnus, bon⁹, sapiēs, beatus, verus, & quicquid aliud non indigne dici videtur: sed eadē magnitudo eius est quæ sapiētia, Non n. mole magn⁹ est, sed virtute, & eadem bonitas eius est, quæ sapiētia, & magnitudo & veritas; & nō est ibi aliud ipsum beatum esse, & aliud magnum, aut sapientem, aut verum aut bonum esse, aut omnino esse.

Cap. 7. eiusdem l. contēnto.

Quomodo Deus simplex est.

Qualiter Deus cum sit simplex, multiplex tamen dicatur.

E

Hic diligenter notandū est cum dicat Aug. solū Deū vere simplici esse, cur dicat eundē multipliciter dici? Sed hoc nō, ppter diversitatem accidētium vel partium dicit, sed propter diversitatē ac multitudinem nominū quæ de Deo dicuntur: quæ licet multiplicia sint, vnum tamē significant, scil. diuinā naturam. Hæc n. non ita accipiuntur, cum de illa incommutabili æternaq; substantia incōparabiliter simpliciore quā est humanus animus, dicuntur, quemadmodum cum de creaturis dicuntur. Vnde Aug. Li. 6. de Trin. Deo, inquit, est hoc esse, quod est fortem esse, vel sapiētem esse, vel iustum esse, & si quid de illa simplici multiplicitate, vel multiplici simplicitate dixeris, quo substantia eius significetur: Humano autē animo nō est hoc

Cap. 4.

Ibidem paulo inferius.

D 2 esse

Cap. i. in
fine.

esse, quod est fortem esse, aut prudentem aut iustum, potest enim esse animus, & nullam istarum habere virtutum.

Tanta est Dei simplicitas, quod nulli predicamentorum subiicitur.

QVOD autē in natura diuina nulla sit accidentiū diuersitas, nullaq; penitus mutabilitas, sed perfecta simplicitas, ostendit Augustin. in quinto de Trinitate dicēs, Intelligamus Deum, quantum possumus, sine qualitate bonū, sine quantitate magnū, sine indigentia creatorē, sine situ præsentē, sine habitu omnia continentem, sine loco ubiq; totū, sine tempore sempiternū, sine vlla sui mutatione mutabilia facientem, nihilq; patientem, quisquis Deū ita cogitat, & si nondū potest omnino inuenire quid sit ipse, pie tamen caueat, quantum potest aliquid de illo sentire, quod nō sit. Ecce si subtiliter intendas, ex his atq; prædictis aperitur, illa prædicamenta artis dialecticæ Dei naturæ minime cōuenire, quæ nullis est subiecta accidentibus.

Quod Deus non proprie, siue abusive dicatur substantia.

Cap. 4. in
fine.

Cap. 5. eiusdem
canonici.
nuc.

Ibidem paulo
inferius.

Ibidem paulo
inferius.

VNDE nec proprie dicitur substantia, vt Aug. ostendit in lib. vii de Trin. Sicut ab eo quod est esse appellatur essentia, ita ab eo quod est subsistere, substantiā dicimus: si tamen indignum est, vt Deus dicatur subsistere. Hoc enim de his rebus recte intelligitur, in quibus vt subiectis, sūt ea quæ in aliquo subiecto esse dicuntur: sicut in corpore color, aut forma. Corpus subsistit: & ideo substantia est. Res ergo mutabiles neque simplices, proprie dicuntur substantiæ. Deus autem si subsistit, vt substantia proprie dici possit, inest in eo aliquid tanquam in subiecto: & nō est simplex. Nefas est autē dicere vt subsistat Deus & subsit bonitati suæ: atq; illa bonitas non substantia sit, vel potius essentia, neque ipse Deus sit bonitas sua, sed in illo sit tanquam in subiecto. Vnde manifestum

festum est Deum abusive substantiã vocari. vt nomine vfitatiore intelligatur essentia, & vere ac pprie dicitur, ita vt fortasse solum Deũ dici oporteat essentiam. Est enim vere solus, quia incommutabilis est.

Quod non est aliquid in Deo quod non sit Deus.

HUIUS autem essentia simplicitas ac sinceritas tanta est, q̄ non est in ea aliud, quod non sit ipsa: sed idẽ est habens, & quod habetur. Vnde Hilari⁹ in septimo libro de Trinitate ait, Non excõpositis De⁹, qui vita est, subsistit: neque qui virtus est, ex infirmis continetur: neq; qui lux, ex obscuris coaptatur, neq; qui spiritus est, ex disparibus formalis est: totũ quod in eo est, vnum est. Idem in octauo libro de Trin. Non humano modo ex cõpositis De⁹ est, vt in eo aliud sit quod ab eo habetur, & aliud sit ipse qui habeat: sed totũ vna est natura scil. perfecta & infinita, & nõ ex disparibus cõstituta, sed viuens per totũ ipsa. De hoc eodem Boetius in primo libr. de Trinitate ait: Quocirca hoc verẽ vnum est, in quo nullus numer⁹, nullum in eo aliud præter id quod in eo est: neq; enim subiectum fieri potest. Aug. quoque in libro de fide & symbolo dicit, in Dei substantia nõ est aliquid quod non sit substantia: quali aliud sit ibi substantia, aliud quod accidit substantiẽ. Sed quicquid intelligi potest, substantia est. Verũ hæc dici possũt facile, & credi: videri autẽ nisi puro corde omnino non possunt. Item Aug. in xv. lib. de Trin. Sic habetur in natura vniuscuiusq; trium, q̄ qui habet, sicut immutabilis simplexq; substantia. vnde Isidor. ait; Deus simplex dicitur, siue non amittendo quod habet, seu quod aliud nõ est ipse, & aliud quod in ipso est. Et cũ tantæ simplicitatis atq; sinceritatis sit natura diuina, est tamẽ in ea Trinitas personarum. Vnde Aug. in li. ii. de ciuitate Dei: Non ppter hoc natu-

*Paulo post
medium l. 7.*

*Non longe
à fine libri.*

Boetius c. 3.

*Cap. 9. circa
finem eius-
dem to. 3.*

*Cap. 4. circa
finem.*

*7. libro ety-
mologiarum*

Cap. 1.

*Cap. 10. in
prin. tom. 5.*

ram summi boni simplicē dicimus: quia est pater in ea solus, aut filius in ea solus, aut spiritus sanctus in ea solus, aut quia est sola ista nominū Trin. siue substantia personarū, sicut Sabelliani putauerūt. Sed ideo simplex dicitur, quia est hoc quod habet: excepto quod relative quæque persona ad alteram dicitur, nec est ipsa. Nam utique pater habet filium, ad quē relative dicitur, nec tamen ipse est filius: & filius habet patrem, nec tamē ipse est pater. In quo vero ad semetipsum dicitur, non ad alterum, hoc est quod habet: sicut ad semetipsum dicitur unus habēdo vitam, & eadē vita est ipse. Propter hoc utique natura hæc dicitur simplex, quoniam non fit aliud habens, & aliud id quod habet, sicut in ceteris rebus est. Nō enim habens liquorem liquor est, nec corpus color, nec anima est sapiētia. Ecce quanta est identitas, quāta est unitas, immutabilitas, simplicitas, puritas diuinę substantiæ, iuxta infirmitatis nostrę valetudinē as signauimus.

DE DISTINCTIONE TRIVM
PERSONARVM.

DISTINCT. IX.

NVNC ad distinctionē trium personarum accedamus. Teneamus ergo, ut docet August. in li. de fide ad Petrum, patrem & filium & Spiritum sanctum vnum esse Deum naturaliter: nec tamen ipsum patrem esse, qui filius est, nec filium esse ipsum qui pater est, nec spiritum sanctum esse ipsum qui pater est, aut filius. Vna enim est essentia patris & filii & Sp. S. in qua non est aliud pater, aliud filius, aliud spiritus sanctus: quamuis personaliter alius sit pater, alius spiritus sanctus.

Hic de coeternitate filii cum patre.

GENITVS est enim à patre filius, & ideo alius, nec tamen ante fuit pater, quam filius: coeternæ enim sunt sibi tres personæ.

Argu.

*Aug. Cap. I.
207. j.*